

Hur är det med rättssäkerheten?

Till domkapitlens uppgifter hör att utöva tillsyn över präster och diakoner. I tillsynen ingår bl.a. att granska hur präster och diakoner sköter sina tjänster och hur de efterlever de löften de gett vid vigningen. Om någon anmäler att en präst eller diakon brutit mot de löften som avlagts, är det domkapitlets uppgift att undersöka om det finns fog för anmälan. Oftast gäller anmälan antingen att prästen övergett kyrkans tro (det är väldigt sällan diakoner anmäls för detta), eller att prästen/diakonen har handlat eller uttryckt sig så att det anseende en ämbetsbärare bör ha, har blivit skadat eller förstört.

Det är domkapitlets skyldighet att undersöka i vad mån det som skett verkligen bryter mot de löften som avgetts. Man genomför alltså en utredning, där någon eller några av domkapitlets ledamöter eller tjänstemän går igenom det som anförs, talar med anmälare och den anmälda, begär yttranden, och så småningom avger någon form av rapport. Utifrån denna kan sedan domkapitlet fria eller fälla prästen/diakonen och avkunna sin dom. Domen kan antingen bli erinran, prøvotid eller att prästen/diakonen fråntas behörigheten att utöva sitt ämbete. Domkapitlet har också befogenhet att låta den som en gång förklarats obehörig återfå sin behörighet.

Vid kyrkomötet 2011 fanns några motioner som yrkade på att de präster/diakoner som blivit anmälda och där anmälan resulterat i utredning och någon form av påföljd, skulle få tillgång till juridisk hjälp. Motionerna avslogs med hänvisning till att Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN), som är en statlig, domstolsliknande myndighet som prövar behörighetsfrågor avseende legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, inte har denna möjlighet till rättshjälp.

Det finns mycket som talar för att det är dags att åter lyfta frågan och samtidigt vidga frågeställningen. Det första skälet är att mängden ärenden, då präster/diakoner anmäls till domkapitlet har ökat. Det finns visserligen ingen statistik på detta (åtminstone inte som SPT känner till), men den som någorlunda regelbundet följer domkapitlens verksamhet, kan inte undgå att få det intrycket. Det andra skälet är att i uppmärksammade ärenden har domkapitelsbeslut upphävts av Överklagandenämnden. Det gäller bl.a. beslut i Göteborgs domkapitel, där man tycks vara särskilt benägen att obehörigförklara präster. Den som vill ha exempel kan gå till sidan kyrkligdokumentation.nu, och studera olika fall.

Känslan av osäkerhet som finns i dessa sammanhang beror inte minst på att vid ärenden om obehörighet i domkapitlet är det samma instans som både utreder och dömer. Åklagare och domare är samma personer, eftersom domkapitlet både utreder och beslutar om påföljd. Att detta skapar osäkerhet är inget att förvåna sig över. I ärenden som gäller obehörighet borde man kunna ha en mer domstolsliknande ordning med åklagare, domare och försvarare.

Efter relationsändringen år 2000 har domkapitlet fått en annan roll. Domkapitlet var tidigare statliga myndigheter och domkapitelsbeslut kunde överklagas till justitieombudsmannen, JO. Varje år behandlade JO ett antal överklaganden över ärenden som beslutats i domkapitlet.

Det gjorde att det inom kyrkan fanns ett medvetande om var gränserna gick för det som var gångbart. Och, inte minst, det var en garant för att präster skulle behandlas på ett rättssäkert sätt.

I och med att domkapitlens lekmanaledamöter utses av stiftsfullmäktige har de olika nomineringsgrupperna fått ett ökat inflytande. På stiftens hemsidor anges numera vilken grupp de olika ledamöterna tillhör. De stora nomineringsgrupperna, som (S) och (C), har naturligtvis flest ledamöter om man räknar samman ledamöterna. Politiseringen har satt sina spår i domkapitlens sammansättning; även detta ökar osäkerheten hos alla dem som domkapitlen har att öva tillsyn över.

För domstolar, även för specialdomstolar som domkapitlen, gäller Europakonventionens bestämmelser i artikel 6 om krav på rättvis rättegång. Överklagandenämnden har i beslut 1/01 slagit fast att de principer som följer av artikel 6 bör vara vägledande vid handläggningen av obehörighetsärenden. Innebörden är att var och en vid prövningen av hans/hennes civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom/henne för brott, inom skälig tid ska vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Man skulle önska att stiftens ser till att (nyttillträdande) ledamöter i domkapitlen ges utbildning i vad som tillhör en rättvis rättegång.

Tillsammans taget är dessa synpunkter av sådan vikt att det skulle behöva göras en genomlysning av hela det komplex som utgörs av domkapitlens dömande funktion. Det som särskilt skulle behöva belysas är om man kan finna modeller för tillsyn, i synnerhet i ärenden som handlar om obehörighet, där den undersökande och den dömande funktionen skildes åt. Likaså borde den präst/diakon, som blivit anmäld och riskerar att bli obehörigförklarad, ha rätt till juridisk hjälp.

En sådan genomlysning av domkapitlens funktion och sammansättning skulle kunna bidra till att präster och diakoner känner en större frimodighet i sitt arbete och i sin tjänst. Rapporterna om trötta och utarbetade präster och diakoner talar sitt tydliga språk. I förlängningen av denna genomlysning kanske man till och med skulle kunna tänka sig att ämbetsbärarna återigen blev anställda av stiftens.